

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ РИЗИКАМ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Ефективне співробітництво країн, орієнтованих на євроінтеграцію та тісні двосторонні контакти з міжнародними організаціями є можливим за умови реалізації дієвої політики щодо подолання корупційних явищ всередині країни. Позитивні результати в цій діяльності можуть бути отриманими на засадах вироблення конкретних антикорупційних заходів. Разом з тим, суттєве значення має також врахування напрацювань у даній сфері іншими країнами, особливо в ЄС, для якого явище корупції не є чимось невідомим. Для української практики подолання корупції важливим є дослідження законодавчих рішень ЄС у в галузі антикорупційного законодавства, аналіз правових аспектів антикорупційної діяльності як в цілому на рівні Євросоюзу, так і на рівні окремих країн-членів цієї наднаціональної регіональної організації.

Розглядувана проблема визначена, виходячи із складності правової системи, що діє в Європейському Союзі, що особливо мало місце аж до вступу в силу Лісабонської угоди. Як свідчить аналіз нормативних документів і наукових публікацій в ЄС, Лісабонська угода, як трактують науковці і правознавці ЄС, формує три блоки (їх ще називають "три стовпи"), які є основою для функціонування сучасного ЄС. Процедура співпраці у кожному блоку полягала в інших засадах, пов'язаних з принципами дії права в Європейському Союзі. При цьому проблема корупції регулюється в першому і третьому блоках, на чому доцільно зосередити нашу увагу. Незважаючи на вступ в силу Лісабонської угоди, раніше прийняті законодавчі акти, що регулюють проблему корупції, все ще залишаються в силі.

Аналіз нормативних документів та наукових публікацій ЄС дає підстави стверджувати, що інтеграційні процеси не позбавлені корупційних проблем. Європейська інтеграція є важливим фактором, що впливає на економічну, соціальну та політичну еволюцію в країнах Європи. Співпраця країн-членів Європейського Союзу приносить багато позитивних результатів. Слід вказати хоча б на сприяння економічному зростанню завдяки вільній торгівлі товарами і послугами, спільній економічній та монетарно-валютній політиці, зручним умовам кредитування інвестицій розвитку і відновлення економічних структур. Завдяки полегшенню міграції населення стало можливим зближення різних культур і середовищ, які повинні привести до скасування взаємних упереджень і формування толерантності до відмінностей між країнами і регіонами. Створення спільного ринку сприяло тому, що кордони між державами-членами стали лише лініями на карті.

Крім перерахованих позитивних явищ, існує також ряд явищ несприятливих, з яких необхідно виділити в першу чергу зростання загрози злочинності міжнародного характеру. Відкриття кордонів в Європі і пов'язана з цим лібералізація законодавства, в тому числі кримінального права, відсутність більшого контролю з боку держав створили можливість ведення незаконної діяльності організованим злочинним угрупованням. Функціонування злочинних структур внаслідок сучасних міграційних процесів з країн Близького Сходу і Північної Африки призвело до необхідності створення спільних інститутів ЄС, завданням яких є протидія загрозам подальшому прогресу інтеграції. Однією з таких загроз є явище корупції, ризики якої відносяться до основних загроз належного функціонування конкретних держав і всього суспільного життя.

Як свідчить європейська практика, поняття корупції у зв'язку з її поліморфним характером вислизає від визначення. Оскільки корупція означає дуже різноманітну поведінку в соціальних ситуаціях та міжособистісних відносинах, то неможливо уявити її генезис, сутність і способи прояву в колективному житті у вигляді єдиних, науково адекватних тверджень. Соціологи сперечаються про те, чи є корупція настільки ж старою, як людство, чи її зародження пов'язане із створенням державних інститутів. Так як сам термін "корупція" є мовним терміном для визначення певного синдрому, багатоаспектного і багатогранного явища, вірніше, сукупності явищ, визначення яких не може бути універсальним, бо не існує спільних для всіх держав і установ, що займаються цим питанням, принципів, аналізу масштабів, причин і характеру корупції. Справедливим, на наш погляд, є твердження, що розуміння цього слова залежить як від дослідницької перспективи, так і від інститутів або держав, що застосовують його. Спочатку корупція означала псування, гниття, моральне розкладання, потім в смислову сферу цього поняття була включена хабарництво як основний прояв корупційної поведінки. У суспільних науках сутність корупції часто вбачається у використанні державної влади в приватних цілях. Однак явище корупції не є надбанням лише суспільної сфери, бо корупційна взаємодія

(корупційні дії) відбувається і в приватному секторі.

Першим документом, в якому говорилося про корупцію, стала Резолюція про правовий захист фінансових інтересів Європейських співтовариств, яка була прийнята Радою Європи 6 грудня 1994 р. У резолюції встановлено, що держави-члени повинні вжити ефективних заходів, спрямованих на переслідування корупції посадових осіб Європейських Співтовариств і переслідування корупції, яка зачіпає фінансові інтереси спільнот (пункт 7h).

Правові норми ЄС встановлюють два типи дій, що порушують фінансові інтереси Європейського Союзу: це неправильності (англ. irregularity), визначені в спільних правилах із сфери першого блоку ЄС, а також фінансові зловживання, які порушують фінансові інтереси Європейського Союзу, корупція управлінців, пов'язана із коштами, отриманими з бюджету Євросоюзу, "відмивання" грошей, отриманих від фінансових зловживань та корупції, які були визначені в правилах третього блоку.

На підставі проведеного дослідження і аналізу законодавчих актів з антикорупційної проблематики в ЄС слід зазначити, що Європейський Союз визнає проблему корупційних ризиків, яка відноситься до основних загроз для правильного функціонування держав і всього суспільного життя, а пов'язані з нею злочини безпосередньо створюють загрози в основі європейської інтеграції, послаблюючи позицію Європейського Союзу в міжнародних відносинах. При цьому нові правила Лісабонського договору, які спрощують процедури законотворчості всередині ЄС є вагомим підставою для підвищення ефективності боротьби з корупцією.

Прийняті в Європейському Союзі законодавчі акти, а також зарахування до боротьби з корупцією правових антикорупційних досягнень ЄС, ОЕСР і Ради Європи дозволяють стверджувати про існування європейських антикорупційних стандартів. В зв'язку з цим вважаємо необхідним їх врахування в Україні у виробленні та реалізації заходів щодо подолання корупції. При цьому боротьба з корупцією в Україні вимагає посилення координації та прийняття зусиль для підвищення узгодженості дій. У зв'язку з необхідністю ефективної боротьби з корупцією цілеспрямовано представляється ведення реєстрів злочинів, в яких фігурують випадки корупції.

З метою вжиття заходів щодо запобігання корупції в межах держави вбачається доцільним спрямувати майбутні ініціативи на превентивні заходи. Посилення уваги вимагає застосування та контроль застосування чинних законодавчих актів, спрямованих на боротьбу з корупцією.

Позитивна оцінка практики прикладення зусиль по запровадженню антикорупційного законодавства в рамках Європейського Союзу та прийнятих законодавчих ініціатив новаторського характеру заслуговують визнання і є підставою для посилення співпраці у боротьбі з корупцією, яка в епоху глобалізації набуває міжнародного характеру. Тільки на такій основі антикорупційна діяльність може принести очікувані результати.